

Instanța de fond: Judecătoria Buiucani mun. Chișinău (Jud. Ghenadie Plămădeală)

Dosarul nr. 3a-1118/19 (02-3a-14739-05072019)

Republica Moldova
Curtea de Apel Chișinău
DECIZIE

30 decembrie 2020

mun.

Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al
Curții de Apel Chișinău

Având în componența sa:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Guzun Maria
Negru Veronica și Bostan

Angela

Grefier

Croitor Olesea

Judecând în ședință publică, cererea de apel declarată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva hotărârii Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 19 decembrie 2014, adoptate în cauza civilă la acțiunea Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor către Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” privind anularea contractului de colaborare din 04.01.2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10.09.2008 și furnizarea materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative menționate,

C O N S T A T Ă :

Obiectul acțiunii, circumstanțele cauzei.

La 06 iulie 2010, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Culturii și Turismului (începând cu data de 26 iulie 2017, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării) cu privire la anularea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, încheiat între Ministerul Culturii și Mitropolia Moldovei, anularea contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și

cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, încheiat între Ministerul Culturii și Turismului și Mitropolia Moldovei, și obligarea Ministerului Culturii și Turismului de a furniza materialele de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 2-3, vol. I).

În motivarea acțiunii, reclamanta Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a relatat că prin hotărârea din 22 decembrie 2009 a Curții de Apel Chișinău, devenită irevocabilă, Ministerul Culturii și Turismului a fost obligat să furnizeze informația completă referitoare la faptul dacă vreun cult religios a solicitat de a încheia un contract de folosință și dacă a încheiat un asemenea contract în privința tuturor locașurilor de cult înscrise în Hotărârea Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, precum și să furnizeze copiile acestor contracte administrative.

Reclamanta a susținut că deși Oficiul de executare Buiucani a intentat procedura de executare a hotărârii din 22 decembrie 2009 a Curții de Apel Chișinău, aceasta nu a fost executată.

Menționează că la 23 aprilie 2010, în cadrul unui proces civil la Judecătoria Telenești cu participarea Mitropoliei Moldovei, a recepționat copia contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, încheiat între Ministerul Culturii și Mitropolia Moldovei, în care se menționează transmiterea în folosința parohiilor Mitropoliei Moldovei a edificiilor ecleziatice cu statut de monument protejat, înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat și declarate monumente de istorie și cultură, conform Hotărârii Parlamentului nr. 1531 din 22 iunie 1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor.

Reclamanta a declarat că ulterior, în baza contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, încheiat între Ministerul Culturii și Turismului și Mitropolia Moldovei, acesteia i-au fost transmise în folosință 21 de mănăstiri pe un termen de 50 de ani.

Subliniază reclamanta că ambele contracte administrative nominalizate sunt ilegale și abuzive, din care motiv la 11 mai 2010, a depus cerere prealabilă, solicitând anularea respectivelor contracte administrative, cât și furnizarea informației oficiale ce a stat la baza întocmirii acestora.

Afirmă că, la 10 iunie 2010, a recepționat răspunsul Ministerului Culturii și Turismului, prin care cererea prealabilă a fost respinsă din motivul legalității contractelor administrative în cauză.

Reclamanta a făcut trimitere la art. 2 din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, specificând că aceste contracte au caracter normativ și sunt lovite de nulitate din cauza nerespectării procedurii de transmitere a bunurilor, acestea fiind transmise altor persoane decât părților

componente. Mai mult, reclamanta a relevat că Ministerul Culturii și Turismului urma să îndeplinească toate formalitățile ce țin de gestionarea bunurilor imobile vizate, inclusiv să identifice persoanele juridice care le posedă.

Menționează că, în conformitate cu pct. 4 din Hotărârea Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, Ministerul Culturii urma să perfecteze, în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat (specificate în anexă) în care funcționează părțile componente ale cultelor respective.

Reclamanta a mai subliniat că în contradicție cu pct. 4 din Hotărârea Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, Ministerul Culturii a încheiat un contract de colaborare cu Mitropolia Moldovei, care prevede transmiterea în folosința acesteia, a tuturor edificiilor ecleziatece indicate în Hotărârea Parlamentului nr. 1531 din 22 iunie 1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor, fără a verifica care dintre aceste edificii se află în posesia Mitropoliei Moldovei.

Aici, reclamanta a notat că în lista nominalizată se află mai multe edificii ecleziatece ce sunt în posesia părților componente ale Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor.

Reclamanta a invocat că Mitropolia Moldovei nu se poate considera posesor al bunurilor indicate în contractele administrative contestate, deoarece nu posedă bunurile respective. Mai mult, reclamanta a susținut că refuzând furnizarea informației referitoare la materialele de lucru ce au stat la baza semnării contractelor administrative contestate, Ministerul Culturii și Turismului a încălcat prevederile Legii nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație.

La 17 februarie 2012, reclamanta Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a depus cerere în care a indicat Ministerul Culturii și Mitropolia Moldovei în calitate de copârâți (f.d. 86-88, vol. I).

Prin hotărârea din 24 mai 2012 a Curții de Apel Chișinău, a fost respinsă ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată înaintată de Mitropolia Basarabiei împotriva Ministerului Culturii și Bisericii Ortodoxe din Moldova – Mitropolia Moldovei cu privire la anularea contractului de colaborare 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și furnizarea informației privind materialele de lucru ce au stat la baza acestor contracte administrative (f.d. 162-170, vol. I).

La 06 iunie 2012, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a declarat recurs împotriva hotărârii din 24 mai 2012 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 172, vol. I).

Prin decizia din 30 ianuarie 2013 a Curții Supreme de Justiție, a fost admis

recursul declarat de Biserica Creștină Ortodoxă Autonomă Locală Mitropolia Basarabiei în cadrul Patriarhiei Române, casată integral hotărârea din 24 mai 2012 a Curții de Apel Chișinău și trimisă cauza spre rejudecare după competență la Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău (f.d. 218-223, vol. I).

La 06 februarie 2013, Mitropolia Moldovei a depus cerere privind explicarea deciziei din 30 ianuarie 2013 a Curții Supreme de Justiție (f.d. 229, vol. I).

Prin încheierea din 20 martie 2013 a Curții Supreme de Justiție, a fost respinsă cererea înaintată de Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei“ privind explicarea deciziei din 30 ianuarie 2013 a Curții Supreme de Justiție (f.d. 232-233, vol. I).

Hotărârea instanței de fond ce constituie obiectul apelului.

Prin hotărârea Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău din 19 decembrie 2014, a fost respinsă ca neîntemeiată și tardivă cererea de chemare în judecată înaintată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Culturii și Bisericii Ortodoxe din Moldova „Mitropolia Moldovei“ cu privire la anularea contractului de colaborare 04 ianuarie 2003 și a contractului de 4 transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și furnizarea materialelor de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 108-117, vol. II).

Depunerea cererii de apel, verificarea termenului de declarare a apelului.

La 23 ianuarie 2015, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a declarat apel împotriva hotărârii din 19 decembrie 2014 Judecătoria Buiucani, mun. Chișinău (f.d. 119, vol. II).

În conformitate cu prevederile art. 362 alin. (1) CPC RM, *termenul de declarare a apelului este de 30 de zile de la data pronunțării dispozitivului hotărârii, dacă legea nu prevede altfel.*

Din materialele cauzei rezultă că, la caz dispozitivul hotărârii instanței de fond a fost pronunțat public la 19 decembrie 2014, iar cererea de apel Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a depus-o la 23 ianuarie 2015, solicitând totodată repunerea în interiorul termenului legal de declarare a apelului.

Prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 12 mai 2015, s-a repus în termen cererea de apel depusă de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor (f.d. 148-150, Vol.II)

În context, instanța de apel va respinge alegațiile reprezentantului Bisericii Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei“ cu privire la necesitatea încetării procesului civil în instanța de apel, deoarece apelul motivat a fost depus de o persoană fără împuterniciri, or, după cum rezultă din materialele cauzei, apelul

nemotivat a fost de Arhiepiscopul Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor-Petru.

Avocatul Alexandru Postica a fost contractat pentru reprezentarea intereselor Mitropoliei Basarabiei în pricina civilă menționată, fiind emis și mandatul de avocat de reprezentare la data de 02.02.2011, (f.d. 53A, vol. I).

Potrivit art. 75 CPC - procesele persoanelor juridice se susțin în instanță de judecată de către organele lor de administrare, care acționează în limitele împuternicirilor atribuite prin lege, prin alte acte normative sau prin actele lor de constituire, precum și de către alți angajați împuterniciți ai persoanei juridice, de către avocați.

Potrivit art. 81 CPC - împuternicirea de reprezentare în judecată acordă reprezentantului dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale. În continuare legiuitorul a specificat în ce condiții trebuie semnate împuterniciri speciale ale avocatului.

Potrivit mandatului anexat urmează că, acesta este un mandat general, fără careva împuterniciri speciale, deoarece nu au fost specificate expres, mandatul fiind valabil pe întreaga durată a procesului, deoarece nu este indicate o dată scadentă. Abia după aprobarea noilor modele de mandate avocațiale avocatului Alexandru Postica i-a fost atribuit un nou mandat (f.d. 65, Vol. IV).

Totodată, este de menționat că, chestiunea ridicată prin cererea reprezentantului părții intimat de fapt pune la îndoială călitățile avocatului de a depune explicații motivate la cererea de apel care a fost înregistrată 23.01.2015.

Reieșind din prevederile art. 81 CPC, Completul judiciar statuează că, depunerea unor înscrisuri și explicații suplimentare nu sunt niște împuterniciri speciale și nu urmează a fi indicate în mod expres în mandatul avocatului, ele fiind considerate drept împuterniciri generale de reprezentare.

Mai mult, prin încheierea de a nu da curs cererii de apel a fost stabilit părții apelante termen pentru prezentarea apelului motivat. În cererea de apel motivate au fost indicate argumentele de drept și de fapt în vederea casării hotărârii primei instanțe, precum și solicitarea repunerii în termenul de atac a acesteia. Astfel, din procesul verbal al ședinței din 12.05.2015, reprezentantul Mitropoliei Moldovei nu a avut careva obiecții asupra repunerii în termen și primirea spre examinare a cererii de motivare a apelului (f.d. 146-147, Vol. II).

Prin urmare, după cum a fost menționat anterior, prin încheierea Curții de Apel Chișinău din 12.05.2015 cererea apel motivată a fost acceptată spre examinare fiind repusă în termenul de atac.

Argumentele apelantului vis-a-vis de pretinsa ilegalitate a hotărârii atacate cu apel.

Astfel, în susținerea apelului, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a indicat că, instanța de fond nu a elucidat pe deplin și a dat o apreciere greșită

unor circumstanțe importante ale cauzei, concluziile formulate sunt în contradicție cu aspectele de fapt ale speței, precum și a aplicat eronat normele de drept material, ceea ce în conformitate cu art. 386 alin. (1), lit. a), c), d) CPC constituie temei de casare sau modificare a hotărârii primei instanțe.

Menționează că, instanța de fond neîntemeiat a respins argumentul apelantei (reclamantei) privind caracterul normativ al reglementărilor contractuale. Astfel, analizând conținutul contractelor atât din 2008 cât și din 2003 se evidențiază faptul că deși se referă la un domeniu îngust, contractele în cauză, și în special cel de colaborare din 2003, nu se raportează la situații individuale concrete, ci se raportează la un domeniu întreg de protecție, utilizare și întreținere a monumentelor ecleziastice de istorie și cultură, ocrotite de stat, stabilite prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 153-XII din 22 iunie 1993. Astfel, contractele în cauză se referă la o totalitate de bunuri din aceeași categorie, cărora urmează a li se aplica repetat aceleași reguli în ceea ce privește gestionarea și protecția.

Invocă că, drept consecință nu poate fi reținut argumentul instanței cu privire la tardivitatea acțiunii, or conform art. 17 alin. (3) al Legii contenciosului administrativ, actele administrative cu caracter normativ considerate ilegale pot fi atacate oricând.

Relevă că, instanța de fond a pretins că apelanta nu întrunește calitatea de victimă, în conformitate cu Legea contenciosului administrativ, iar acțiunea intentată ar fi o „*actio popularis*”.

În acest context, notează apelanta că, potrivit pct. 4 al HG 740 din 11.06.2002 se indică expres că Ministerul Culturii perfectează, în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat (specificate în anexă) în care funcționează părțile componente ale cultelor respective și nu nemijlocit cu cultele religioase.

Subliniază că, contractele contestate au fost semnate nu cu fiecare parte componentă (Comunitate religioasă, biserică) în parte ci cu Mitropolia Moldovei în calitate sa de organ ierarhic superior al Bisericii Ortodoxe din Moldova, așa cum prevede pct. 4 al HG 740 din 11.06.2002, și așa cum ar fi fost necesar a fi semnat contractul de colaborare cu Mitropolia Basarabiei în privința lăcașelor de cult aflate în posesia și protecția cultului respectiv.

Astfel, prin semnarea contractelor din 2003, 2008, apelanta a fost lezată în dreptul său de semna contract de colaborare cu Ministerul Culturii în privința edificiilor ecleziastice, monumente ocrotite de stat care se află în posesia, folosința și întreținerea sa, adică în conformitate cu principiul stabilit în Hotărârea Guvernului nr. 740 din 11.06.2002 privind apartenența edificiilor în cauză la cultele religioase.

Mai indică că, instanța de fond a concluzionat eronat și absolut în

contradicție cu circumstanțele cauzei dar și cu materialele dosarului că apelanta nu ar fi concretizat nemijlocit care sunt monumentele, edificiile ecleziastice la care pretinde și în privința cărora nu a putut fi exercitat dreptul de a semna contract de colaborare.

Explică că, instanța de fond a omis și a ignorat faptul că pârâta Mitropolia Moldovei a utilizat cu rea credință prevederile contractelor din 2003 și 2008, precum și dispozițiile Hotărîrii Guvernului nr. 740 din 11.06.2002 în folosul său și în detrimentul drepturilor fundamentale ale comunităților religioase din cadrul Mitropoliei Basarabiei, în particular încălcînd dreptul la religie și la libera profesare a activității religioase.

Reține că, Mitropolia Moldovei, necătînd la faptul că contractele, prin care a fost foarte clar favorizată (din 2003 și 2008), au fost semnate cu încălcarea procedurii, fără a se ține cont că anumite edificii de cult aparțineau la un alt cult religios, pornind de la aceste contracte, au intentat abuziv și cu rea credință acțiuni în instanțele de judecată naționale, solicitînd evacuarea și înlăturarea impedimentelor de către cei care profesau în lăcașele de cult respective, practic alungînd din biserici preoții și enoriașii care canonic țineau de Mitropolia Basarabiei.

Din considerentele expuse, aprecierea de către instanța de fond precum că acțiunea intentată de apelantă ar constitui fie o „*actio popularis*”, fie că ar constitui o verificare „*in abstracto*” a legalității actelor administrative este una neîntemeiată și fără suport factologic și juridic.

Invocă că referitor la calitatea de subiect cu drept de sesizare a Mitropoliei Basarabiei, odată ce instanța recunoaște și constată că apelanta ar fi avut dreptul de a solicita rezilierea contractelor de colaborare - cea ce în mod evident presupune a acționa în numele și interesul întregului cult și părților sale componente, implicit rezultă că apelanta avea și dreptul de a acționa în numele părților componente a cultului religios respectiv pentru a contesta în instanța de judecată ilegalitățile comise la încheierea contractelor menționate, odată ce obiectul litigiului îl constituie contracte de colaborare din 2003, 2008, contracte de care era în drept și ar fi semnat și Mitropolia Basarabiei, în cazul respectării procedurii prealabile, implicit rezultă că subiectul cu drept de sesizare a instanței de contencios administrativ privind încălcarea legislației la încheierea contractelor în cauză și nerespectarea procedurii prevăzute la pct. 1 al HG nr. 740 din 11.06.2002, este anume apelanta - Mitropolia Basarabiei, însă nicidecum nu fiecare parte componentă, care nici nu avea dreptul să participe la semnarea contractelor de colaborare.

Consideră eronată și în contradicție cu circumstanțele cauzei și concluzia instanței de fond precum că Mitropolia Basarabiei nu a justificat că dispune de dreptul de a solicita stabilirea apartenenței edificiilor de cult și perfectarea actelor

de folosință gratuită a acestora. Or, dreptul apelantei de a încheia contracte de folosință gratuită reiese din însăși prevederea de la pct. 4 al Hotărîrii Guvernului nr. 740 din 11.06.2002 care prevede că Ministerul Culturii perfectează și semnează cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase contractele de folosință gratuită a edificiilor de cult în care funcționează părțile componente ale cultelor respective.

Invocă deasemenea faptul că instanța de fond a omis să formuleze o concluzie corespunzătoare reieșind din afirmația intimatului Ministerul Culturii, precum că nu există nici un material care să fi stat la baza semnării contractelor în 2003, 2008, în coroborare cu prevederile HG nr. 740 din 11.06.2002. Or, faptul că intimatul Ministerul Culturii recunoaște că la baza perfectării și semnării contractelor din 2003 și 2008 nu au existat careva materiale, nu înseamnă altceva decît că procedura de stabilire a apartenenței lăcașelor de cult, prevăzută de HG nr. 740 din 11.06.2002 nu a fost efectuată, iar contractele au fost semnate cu încălcarea principiului apartenenței religioase a edificiilor în cauză.

Implicit, în așa mod, intimatul Ministerul Culturii recunoaște că la semnarea actelor administrative contestate a fost încălcată norma materială, dar și procedura stabilită, ceea ce în conformitate cu art. 26 alin. (1) lit a), c) a Legii contenciosului administrativ, constituie temei de anulare a actului administrativ contestat din considerentul că este ilegal în fond ca fiind emis contrar prevederilor legii; și că este ilegal ca fiind emis cu încălcarea procedurii stabilite.

Solicită admiterea apelului, casarea hotărîrii primei instanțe din 19 decembrie 2014, cu emiterea unei noi hotărîri de admitere integrală a acțiunii în modul în care a fost formulate.

Argumentele părții intimată vis-à-vis de cererea de apel:

Ministerul Culturii a depus referință pe marginea cererii de apel declarate de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, indicînd că apelanta nu a prezentat nici o dovadă cu forță probatorie, care expres dovedește dreptul lezată, ci doar explicații bazate pe indignare. Or, legea contenciosului administrativ nr.793 din 10.02.2000, oferă dreptul de a sesiza instanța de contencios administrativ doar persoanelor care se consideră vătămate într-un drept al său recunoscut de lege art.(3,5).

Mai mult ca atît, indică că, din partea Mitropoliei Basarabiei pînă la încheierea contractelor respective, nu a parvenit nici o cerere, prin care s-ar manifesta voința de încheiere a unor contracte de colaborare și transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor.

La rîndul său, Constituția Republicii Moldova, prin art. 31 alin.(1-3) prevede că, Libertatea conștiinței este garantată. Ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc. În relațiile dintre cultele religioase sînt

interzise orice manifestări de învrăjbire.

Mai menționează că, Mitropolia Basarabiei, fiind în subordinea Bisericii Române, nu are drept de proprietate asupra acestor edificii de cult, unicul proprietar fiind Republica Moldova.

Indică că, contractele din 2003, respectiv 2008 au fost încheiate cu respectarea pct. 4 al HG nr. 740 din 11.06.2002 privind edificiile și locașurile de cult, prin care Ministerul Culturii a perfectat în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat în care funcționează părțile componente ale cultelor respective.

Ministerul Culturii solicită respingerea apelului și menținerea hotărârii primei instanțe ca fiind întemeiată și legală.

Aspecte procesuale relevante speței:

Prin decizia din 17 mai 2016 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor și casată hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, în partea acțiunii privind anularea contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003. În această parte, a fost emisă o nouă hotărâre, prin care a fost admisă parțial cererea de chemare în judecată și s-a declarat nul contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003, în partea ce se referă la edificiile de cult care au statut de monumente ocrotite de stat, conform Registrului monumentelor Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1531 din 22 iunie 1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor, și se află în posesia parohiilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor. În rest, a fost respinsă cererea de chemare în judecată privind anularea contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003 și menținută hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, în partea respingerii cerințelor privind anularea contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și furnizarea materialelor de lucru (f.d. 147-163, vol. III).

La 06 septembrie 2016, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a declarat recurs împotriva deciziei din 17 mai 2016 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 167-172, vol. III).

Prin decizia din 18 ianuarie 2017 a Curții Supreme de Justiție, a fost admis recursul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, casată decizia din 17 mai 2016 a Curții de Apel Chișinău și remisă cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecători (f.d. 196-203, vol. III).

Prin decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, a fost admis apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor și casată hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, în partea

respingerii ca tardivă a cererii de chemare în judecată. În această parte, a fost emisă o nouă hotărâre, prin care a fost respinsă ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată. În rest, a fost menținută hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău (f.d. 69-83, vol. IV).

La 05 februarie 2018, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a declarat recurs împotriva deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 86- 98, vol. IV).

La 20 aprilie 2018, Mitropolia Moldovei a declarat recurs împotriva deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 101A-101E, vol. IV).

Prin decizia din 30 mai 2018 a Curții Supreme de Justiție, au fost admise recursurile declarate de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor și de Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei“. A fost casată decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău și restituită cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată (f.d. 127-134, vol. IV).

Prin decizia din 22 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor și menținută hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău (f.d. 169- 179, vol. IV).

La 30 martie 2018, reprezentantul Mitropoliei Moldovei, avocatul Sergiu Negruța, a depus cerere privind emiterea deciziei suplimentare la decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 182, vol. IV).

Prin încheierea din 06 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respinsă cererea reprezentantului Mitropoliei Moldovei, avocatul Sergiu Negruța, privind emiterea deciziei suplimentare la decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 197-201, vol. IV).

La 21 ianuarie 2019, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a declarat recurs împotriva deciziei din 22 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea integrală a acesteia și a hotărârii din 19 decembrie 2014 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, precum și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie admisă integral cererea de chemare în judecată depusă de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor (f.d. 207-215, vol. IV).

Prin decizia din 26 iunie 2019 a Curții Supreme de Justiție, s-a casat integral decizia din 22 noiembrie 2018 a Curții de Apel Chișinău, în cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată depusă de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și Mitropoliei Moldovei cu privire la anularea contractelor administrative și obligarea de furnizare a informației și s-a restituit cauza Curții de Apel Chișinău. (f.d. 233-248, Vol. IV).

Argumentele participanților invocate în cadrul rejudecării apelului:

Reprezentantul părții apelante Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor-

avocatul Postica Alexandru-în ședința instanței de apel a susținut argumentele indicate în cererea de apel motivată, a solicitat admiterea acesteia în sensul formulat.

Reprezentantul părții intimat- Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei”- avocatul *****- în ședința instanței de apel a pledat pentru respingerea apelului cu menținerea hotărârii primei instanțe ca fiind legală și întemeiată.

Reprezentantul părții intimat Ministerul Culturii-Ana Bergi, a susținut pe deplin argumentele expuse în referință.

Audiind participanții prezenți la proces, studiind materialele dosarului și înscrisurile administrate, verificând argumentele expuse în cererea de apel, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău concluzionează că apelul declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor este întemeiat, motiv din care urmează a fi admis cu casarea hotărârii Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 19 decembrie 2014 și pronunțarea unei noi decizii, potrivit căreia să fie admisă parțial cererea de chemare în judecată înaintată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, din următoarele considerente.

Aprecierea instanței de apel a argumentelor părților și cadrului legal aplicabil speței:

Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău menționează că litigiul a fost examinat de instanța de fond în baza Legii contenciosului administrativ nr. 793-XIV din data de 10 februarie 2000 și a Codului de procedură civilă.

Prin Legea nr. 116 din 19 iulie 2018 a fost aprobat Codul administrativ al Republicii Moldova, care conform art. 257 alin. (1) a intrat în vigoare la 01 aprilie 2019 și respectiv a fost abrogată Legea contenciosului administrativ nr. 793-XIV din data de 10 februarie 2000.

Potrivit art. 258 alin. (1) Cod administrativ, procedurile administrative și procedurile prelabile inițiate pînă la data intrării în vigoare a prezentului cod, care nu au fost finalizate pînă la 1 aprilie 2019, se vor finaliza conform prevederilor legale valabile pînă la data intrării în vigoare a prezentului cod. Această dispoziție este valabilă și pentru procedurile prelabile inițiate după data intrării în vigoare a prezentului cod referitoare la o procedură administrativă inițiată pînă la data intrării în vigoare a acestuia.

Astfel, legiuitorul, prin prisma reglementărilor dispozițiilor finale și tranzitorii ale Codului administrativ a optat pentru soluționarea conflictului de legi în timp la principiul de aplicare a legii vechi sub condiția că procedurile administrative și cererile prelabile au fost inițiate **până la 1 aprilie 2019.**

Conform art. 258 alin. (3) Cod administrativ, procedurile de contencios administrativ inițiate pînă la intrarea în vigoare a prezentului cod se vor examina în continuare, după intrarea în vigoare a prezentului cod, conform prevederilor prezentului cod. Prin derogare, admisibilitatea unei astfel de acțiuni în contenciosul administrativ se va face conform prevederilor în vigoare pînă la intrarea în vigoare a prezentului cod. Prevederile prezentului alineat se vor aplica corespunzător pentru procedurile de apel, de recurs și de contestare cu recurs a încheierilor judecătorești.

Legiuitorul a optat și în cazul respectiv pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări. Astfel, procedurile de contencios administrativ, inițiate pînă la intrarea în vigoare a prezentului cod, se vor examina în continuare, după intrarea în vigoare a Codului administrativ, conform prevederilor acestuia.

Prin urmare, Completul judiciar va supune dezbaterii judiciare în ordine de apel prezenta cauză în conformitate cu prevederile art. 258, alin. (3) al Codului administrativ, adică conform reglementărilor Codului administrativ în vigoare.

În conformitate cu prevederile art. 195 al Codului administrativ *procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.*

În conformitate cu prevederile art. 240 alin. (1) lit. c) Cod administrativ, *examinînd cererea de apel, instanța de apel adoptă una dintre următoarele decizii- casează integral hotărîrea primei instanțe și emite o nouă decizie.*

Potrivit dispozițiilor art. 386 alin. (1) Cod de procedură civilă, *hotărîrea primei instanțe se casează sau se modifică de instanța de apel dacă:*

a) circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei nu au fost constatate și elucidate pe deplin;

b) circumstanțele importante pentru soluționarea cauzei, pe care prima instanță le consideră constatate, nu au fost dovedite cu probe veridice și suficiente;

c) concluziile primei instanțe, expuse în hotărîre, sînt în contradicție cu circumstanțele cauzei;

d) normele de drept material sau normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat.

Conform art. 239 Codul de procedură civilă, *hotărîrea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărîrea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.*

În temeiul art.240 alin.(1) Codul de procedură civilă, *la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea cauzelor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admisibilitatea acțiunii.*

Potrivit dispozițiilor art.219 alin.(1), (3) Cod administrativ, *(1) Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți. (3) Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.*

Hotărârea este întemeiată, dacă în ea sunt expuse toate circumstanțele care au importanță la soluționarea cauzei și care au fost verificate în ședința de judecată multilateral, complet, fiind elucidate probele privind circumstanțele constatate ale cauzei. Concluziile privind circumstanțele de fapt ale cauzei se motivează în hotărâre prin probele enumerate în art. 117 Cod de procedură civilă, iar în conformitate cu art. 118 alin. (1) Cod de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Astfel, prevederile legale enunțate în mod expres, obligă instanța de apel să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite și este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei și să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Respectiv, conform practicii CEDO instanța de apel, potrivit regulilor unui proces echitabil pornind de la aprecierea rolului determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii și să nu se limiteze doar la însușirea motivelor și concluziilor date de instanța inferioară. (*Hirro Balani c. Spaniei*, nr.18064/91 din 09.12.1994 §27; *Georgiadis v. Greciei* nr.21522/93 din 29.05.1997 §43).

Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, analizând legalitatea hotărârii pronunțate în raport cu prevederile art.225 Cod Administrativ; art. 239 – 241 CPC, concluzionează că hotărârea instanței de fond este adoptată cu aprecierea eronată a normelor processual-materiale în coroborare cu circumstanțele factice ale pricinii, motiv din care urmează a fi casată cu emiterea unei noi decizii, prin care cerințele înaintate de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor să fie admise parțial.

Materialul probatoriu administrat de instanța de fond, denotă următoarea situație;

În fapt:

Inițial, Completul judiciar va menționa că, potrivit informației eliberate de Direcția Generală Arhivă Națională nr. 5441 din 20.11.2019, la demersul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării Republicii Moldova, ultima a fost informată că, Direcția generală Arhiva Națională nu a preluat la păstrare de stat documentele Ministerului Culturii pentru perioada solicitată, nefiind identificat contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003 încheiat între Ministerul Culturii și Biserica Ortodoxă din Moldova - Mitropolia Chișinăului și a întregii Moldove. (f.d 29, Vol.V).

Astfel, materialele cauzei atestă că, la 04 ianuarie 2003, între Ministerul Culturii și Înalț Pre Sfinția Sa Vladimir (Cantarean), Mitropolitul Chișinăului și a Întregii Moldove a fost încheiat contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecliziastice de istorie și cultură. (f.d. 31-32, vol. V, Copia certificate de Agenția Servicii Publice).

În context, potrivit certificatului nr. 01-02/420 din 06.12.2019 semnat de Mitropolitul Chișinăului și al întregii Moldove- ultimul confirmă că ”originalul contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecliziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 a fost pierdut în urma prezentării instanțelor de judecată (f.d. 32, Vol.V)”.

La 10 septembrie 2008, între Ministerul Culturii și Turismului și Agenția pentru inspectarea și restaurarea monumentele, pe de o parte și Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove și Departamentul mitropolitan arhitectură și pictură bisericească - pe de altă parte, a fost încheiat contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională, prin care Ministerul Culturii și Turismului și Agenția pentru inspectarea și restaurarea monumentele au transmis în folosință pe termen de 50 ani, iar Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove și Departamentul mitropolitan arhitectură și pictură bisericească - au preluat în folosință, în scopul asigurării gestionării, protecției și punerii în valoare, 21 de mănăstiri – monumente de istorie și cultură de importanță națională ocrotite de stat. (f.d. 5-6, vol. I).

La 11 mai 2010, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor s-a adresat cu cererea prealabilă Ministerului Culturii, prin care i-a fost solicitată anularea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și obligarea de a furniza materialele de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 12-13, vol. I).

În drept:

Conform art. 53 alin.(1) din Constituție, persoana vătămată într-un drept

al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.

Colegiul reține că în conformitate cu art. 1 alin. (2) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000 (în vigoare până la 01 aprilie 2019), orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Art. 2 din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, (în vigoare până la 01 aprilie 2019), stipulează că, contractul administrativ este un contract încheiat de autoritatea publică, în virtutea prerogativelor de putere publică, având ca obiect administrarea și folosirea bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea de servicii publice, activitatea funcționarilor publici care reiese din relațiile de muncă reglementate de statutul juridic al acestora.

Reieșind din noțiunea prevăzută la art. 2 al Legii contenciosului administrativ, contract administrativ este cel încheiat de autoritatea publică, în virtutea prerogativelor de putere publică, având ca obiect administrarea și folosirea bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea de servicii publice, activitatea funcționarilor publici care reiese din relațiile de muncă reglementate de statutul juridic al acestora.

În sensul normei enunțate este cert că una din condițiile caracterului juridic a contractelor administrative este egalitatea de poziții ale părților. Astfel, administrația publică, în calitate de purtătoare a prerogativelor de putere publică, are dreptul de a modifica și rezilia contractul unilateral, poate supraveghea condițiile executării contractului și aplica sancțiuni pecuniare pentru neexecutarea contractului, pe când părțile au obligația de a accepta anumite clauze stabilite prin lege sau, în baza legii, prin hotărâre de Guvern, sau, după caz, prin hotărâre a administrației publice locale, având dreptul de a negocia unele clauze.

Prin urmare, contractul administrativ are ca obiect prestarea unui serviciu public sau gestionarea bunurilor din domeniul public.

După cum se stabilește în speță, obiectul acțiunii formulate de către Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Culturii RM, este anularea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, încheiat între Ministerul Culturii și Mitropolia Moldovei, anularea contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și

cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, încheiat între Ministerul Culturii și Turismului și Mitropolia Moldovei, și obligarea Ministerului Culturii și Turismului de a furniza materialele de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 2-3, vol. I).

Din conținutul contractelor nominalizate se oglindește că acestea sunt încheiate de Ministerul Culturii și Turismului RM, care este o autoritate publică centrală, obiect al căror sunt bunuri domeniul public ocrotite de stat, care nu au fost trecute în domeniul privat, respectiv, sunt contracte de gestionare și administrare ce, prin urmare, constituie acte administrative și pot fi contestate în instanță de contencios administrative.

Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău evidențiază că prin contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, Ministerul Culturii a acceptat folosirea de către părțile componente ale Mitropoliei Moldovei, adică de parohiile acesteia, până la perfectarea documentelor solicitate de către Ministerul Culturii, a edificiilor ecleziatice cu statut de monument protejat, înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat și declarate monumente de istorie și cultură conform Hotărârii Parlamentului nr. 1531 din 22 iunie 1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor (f.d. 4, vol. I).

Ulterior, prin contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, Ministerul Culturii și Turismului a transmis în folosința Mitropoliei Moldovei, pe un termen de 50 de ani, 21 de mănăstiri – monumente de istorie și cultură de importanță națională ocrotite de stat (f.d. 5-6, vol. I).

Completul judiciar notează că la materialele cauzei este anexată lista edificiilor de cult care au statut de monumente ocrotite de stat conform Hotărârii Parlamentului nr. 1531 din 22 iunie 1993 pentru punerea în aplicare a Legii privind ocrotirea monumentelor și se află în posesia parohiilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor (f.d. 21-23, vol. II).

Așadar, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor pretinde că prin contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și prin contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, în calitate de cult religios înregistrat în modul stability pe teritoriul R. Moldova – a fost vătămat în drepturi de către o autoritate publică, și anume de către Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în drepturile sale de posesie și folosință a unor edificii de cult.

În același timp, Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a invocat că de către această autoritate publică i-a fost încălcat și dreptul la libertatea de religie,

și anume libertatea de a-și manifesta religia în edificiile de cult care, prin contractele administrative contestate, în mod ilegal au fost transmise în folosința doar Mitropoliei Moldovei, deși se aflau în posesia Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor.

Potrivit art. 14 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, (în vigoare până la 01 aprilie 2019), *persoana care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, printr-un act administrativ va solicita, printr-o cerere prealabilă, autorității publice emitente, în termen de 30 de zile de la data comunicării actului, revocarea, în tot sau în parte, a acestuia, în cazul în care legea nu dispune altfel.*

Instanța de apel constată că la materialele cauzei este anexată cererea prealabilă a Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor nr. 110 din 11 mai 2010, prin care Ministerului Culturii i-a fost solicitată anularea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și obligarea de a furniza materialele de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 12-13, vol. I).

Articolul 15 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, (în vigoare până la 01 aprilie 2019), *statuează că, cererea prealabilă se examinează de către organul emitent sau ierarhic superior în termen de 30 de zile de la data înregistrării ei, decizia urmând a fi comunicată de îndată petiționarului dacă legislația nu prevede altfel.*

Prin răspunsul Ministerului Culturii nr. 03-09/1670 din 10 iunie 2010, Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor i-a fost comunicată respingerea cererii prealabile, aceasta fiind examinată în fond (f.d. 14, vol. I).

În temeiul art. 16 alin. (1) al Legii contenciosului administrativ (în vigoare până la 01 aprilie 2019), *persoana care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, printr-un act administrativ și nu este mulțumită de răspunsul primit la cererea prealabilă sau nu a primit nici un răspuns în termenul prevăzut de lege, este în drept să sesizeze instanța de contencios administrativ competentă pentru anularea, în tot sau în parte a actului respectiv și repararea pagubei cauzate.*

Totodată, în conformitate cu prevederile art. 17 alin. (1) lit. a) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000 (în vigoare până la 01 aprilie 2019), *cererea prin care se solicită anularea unui act administrativ sau recunoașterea dreptului pretins poate fi înaintată în termen de 30 de zile, în cazul în care legea nu dispune altfel. Acest termen curge de la data*

primirii răspunsului la cererea prealabilă sau data expirării termenului prevăzut de lege pentru soluționarea acesteia.

Potrivit art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000 (în vigoare până la 01 aprilie 2019), judecând acțiunea, instanța de contencios administrativ este în drept să respingă acțiunea ca fiind nefondată sau depusă cu încălcarea termenului de prescripție.

Prin hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, a fost respinsă ca neîntemeiată și tardivă cererea de chemare în judecată înaintată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor împotriva Ministerului Culturii și Bisericii Ortodoxe din Moldova „Mitropolia Moldovei“ cu privire la anularea 12 contractului de colaborare 04 ianuarie 2003 și a contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, precum și furnizarea materialelor de lucru ce au stat la baza semnării acestor contracte administrative (f.d. 108-117, vol. II).

Colegiul reține din hotărârea din 19 decembrie 2014 a Judecătorei Buiucani, mun. Chișinău, că în cadrul examinării cauzei în prima instanță, tardivitatea acțiunii depuse de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a fost invocată de către reprezentantul Mitropoliei Moldovei.

Pentru a ajunge la concluzia privind tardivitatea acțiunii depuse de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, prima instanță a relevat că, contractele administrative contestate au fost obiect al sesizării la Curtea Constituțională, sesizarea fiind respinsă la data de 16 ianuarie 2007 ca neîntemeiată.

La fel, prima instanță a constatat că respectivele contracte administrative au stat la baza mai multor litigii între Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor pe parcursul anilor 2004-2012. În particular, prima instanță a făcut trimitere la procesele civile care au fost soluționate prin hotărârea din 26 iunie 2008 a Judecătorei Căușeni și prin decizia din 05 martie 2009 a Curții Supreme de Justiție.

În context, Completul judiciar observă că prima instanță s-a referit la tardivitatea depunerii de către Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a cererii prealabile, și nu a cererii de chemare în judecată.

În succesiunea celor relatate, instanța de apel subliniază că prevederile art. 14 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000 (în vigoare până la 01 aprilie 2019), care guvernează termenele de înaintare a cererii prealabile, operează în mod expres cu data comunicării actului administrativ în calitate de punct de referință pentru stabilirea termenului de înaintare a cererii prealabile.

Aici, se impune precizarea că legiuitorul nu a folosit sintagma „data la care persoana ar fi trebuit să afle despre emiterea actului administrativ“, ceea ce înseamnă că instanța de contencios administrativ este în drept să constate tardivitatea cererii prealabile și, respectiv, să respingă acțiunea ca fiind depusă cu încălcarea termenului de prescripție, în cazul invocării acesteia de către un participant la proces, doar dacă instanța a stabilit cu certitudine care este data comunicării actului administrativ și a constatat că persoana a omis termenul de înaintare a cererii prealabile.

Importanța acestei distincții rezidă în aceea, că prin răspunsul Ministerului Culturii nr. 03-09/1670 din 10 iunie 2010, Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor i-a fost comunicată respingerea cererii prealabile, aceasta fiind examinată în fond (f.d. 14, vol. I).

Astfel, Ministerul Culturii nu a invocat la etapa respectivă tardivitatea cererii prealabile depuse de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor. Or, asupra tardivității cererii prealabile, urmează să se expună doar organul administrativ căruia i s-a adresat cererea prealabilă, la etapa soluționării acesteia, în cadrul judecării acțiunii de contencios administrativ instanța de judecată urmînd a se expune numai asupra termenului prevăzut de art.17 a Legii contenciosului administrativ, ce ține de termenul de adresare în judecată.

Nu în ultimul rînd, completul judiciar reține că, din decizia din 16 ianuarie 2007 a Curții Constituționale despre sistarea procesului pentru controlul constituționalității pct. 1 și 2 alin. (1) din Hotărârea 13 Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, în care și-a expus punctul de vedere și Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, rezultă că, contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 nici nu a fost menționat pe parcursul procesului constituțional nominalizat (f.d. 123, vol. I).

Prin urmare, este lipsită de relevanță trimiterea pe care prima instanță a făcut-o la decizia din 16 ianuarie 2007 a Curții Constituționale, or această decizie nu elucidează data la care Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor a luat cunoștință de contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, cu atât mai mult – data comunicării contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, care nici nu exista la data emiterii respectivei decizii a Curții Constituționale.

La fel, Completul judiciar evidențiază că hotărârea din 26 iunie 2008 a Judecătorei Căușeni și decizia din 05 martie 2009 a Curții Supreme de Justiție nu elucidează data la care Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor i-a fost comunicat contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor

ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008 (f.d. 94-101; 108-111, vol. I).

Or, deși în hotărârea din 26 iunie 2008 a Judecătoriei Căușeni se menționează dreptul de folosință al Mitropoliei Moldovei asupra unui edificiu de cult, grevat în Registrul bunurilor imobile în temeiul contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003, această hotărâre judecătorească nu conține nici o referire la faptul că vre-un reprezentant al Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor ar fi luat cunoștință de respectivul contract administrativ, inclusiv pe parcursul examinării cauzei.

De asemenea, nici din decizia din 05 martie 2009 a Curții Supreme de Justiție, nu poate fi constatată data la care un reprezentant al Mitropoliei Basarabiei și Exarhatului Plaiurilor ar fi luat cunoștință de contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziatice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 și de contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008.

Astfel, coroborând prevederile normelor legale citate anterior, cu circumstanțele de fapt ale cauzei, Colegiul consideră că, acțiunea înaintată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor la data de 6 iulie 2010, a fost depusă în instanța de contencios administrativ în termen, cât și cu respectarea procedurii prealabile, la care a primit un răspuns pe fond (răspunsul din 10 iunie 2010) - din care motiv, instanța urmează să se expună asupra fondului cerințelor formulate în acțiune.

Cu referire la pretenția cu privire la anularea contractului de colaborare din 04.01.2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10.09.2008;

Potrivit art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 793/10.02.2000 (în vigoare până la 01 aprilie 2019), judecînd acțiunea, instanța de contencios administrativ adoptă una din următoarele hotărîri: admite acțiunea și anulează, în tot sau în parte, actul administrativ sau obligă pîrîtul să emită actul administrativ cerut de reclamant ori să elibereze un certificat, o adeverință sau oricare alt înscris, ori să înlătore încălcările pe care le-a comis, precum și dispune ad judecarea în contul reclamantului a despăgubirilor pentru întîrzierea executării hotărîrii;

Colegiul reține că, **în temeiul art. 26 alin. (1) al Legii contenciosului administrativ (în vigoare până la 01 aprilie 2019), actul administrativ contestat poate fi anulat, în tot sau în parte, în cazul în care:**

a) este ilegal în fond ca fiind emis contrar prevederilor legii;

b) este ilegal ca fiind emis cu încălcarea competenței;

c) este ilegal ca fiind emis cu încălcarea procedurii stabilite.

Controlul judecătoresc al legalității actelor administrative, presupune apărarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor, împotriva abuzurilor administrației publice, în condițiile legii contenciosului administrativ.

Acest control se desfășurează de către instanțele de judecată în condițiile legii privind organizarea judecătorească. Întru elucidarea subiectului privind realizarea controlului judecătoresc se impune conceptul competenței, în baza căruia se realizează respectivul control. Pornind de la scopul primordial al instituției contenciosului administrativ, care este prestabilit de legiuitor și care presupune contracararea abuzurilor și exceselor de putere ale autorităților publice, apărarea drepturilor persoanei în spiritul legii, ordonarea activității autorităților publice, asigurarea ordinii de drept, cât și reieșind din dreptul subiectiv al subiectului afectat, care la fel a fost predeterminat de legiuitorul și care a fost formulat astfel - orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său, recunoscut de lege, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Completul judiciar reține că, în scopul determinării apartenenței edificiilor și locașurilor de cult și înregistrării dreptului de proprietate asupra acestor obiecte în conformitate cu Legea despre culte nr.979 din 24 martie 1992, Legea cadastrului bunurilor imobile nr.1543-XIII din 25 februarie 1998, Legea despre reglementarea de stat a regimului proprietății funciare, cadastrul funciar de stat și monitoringul funciar nr.1247-XII din 22 decembrie 1992, Legea privind ocrotirea monumentelor nr.1530-XII din 22 iunie 1993, Programul de stat de creare a cadastrului bunurilor imobile, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1030 din 12 octombrie 1998, a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult.

Astfel, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, urmează că, *1. În termen de 30 zile din data cererilor depuse de reprezentanții cultelor religioase, primăriile municipiilor, orașelor și satelor (comunelor) vor crea din persoane competente, sub președinția primarilor și invitând, în caz de necesitate, specialiști în domeniu din autoritățile centrale de stat, comisii pentru determinarea apartenenței edificiilor și locașurilor de cult și evaluarea suprafeței terenurilor aferente ale acestora.*

2. Agenția de Stat Relații Funciare și Cadastru:

va asigura înregistrarea după cultele respective a dreptului de proprietate asupra edificiilor și locașurilor de cult în care funcționează părțile componente ale cultelor religioase, conform certificatelor de înregistrare, dacă legea sau

statutul lor nu prevede altă modalitate. Excepție fac edificiile și locașurile de cult care constituie monumente ocrotite de stat;

în comun cu organele corespunzătoare ale autorităților publice locale, va perfecta și va elibera parohiilor și comunităților religioase, la cererea acestora, titluri de autentificare a dreptului deținătorilor de teren în conformitate cu legislația în vigoare.

3. Autoritățile administrației publice locale, la cererea reprezentanților cultelor religioase, vor perfecta în conformitate cu legislația în vigoare titlurile de autentificare a drepturilor deținătorului de teren pentru terenurile aferente edificiilor și locașurilor de cult.

4. Ministerul Culturii va perfecta, în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat (specificate în anexă) în care funcționează părțile componente ale cultelor respective.

Astfel, pct 1 și 4 al Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002, reglementează nemijlocit conduita autorităților și anume procedura care urma a fi respectată în contextul perfectării actelor de folosință gratuită a edificiilor de cult.

Conform listei edificiilor de cult care au statut de monumente ocrotite de stat conform Registrului monumentelor Republicii Moldova ca anexă la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la edificiile și locașurile de cult, nr.740 din 1 iulie 2002 se identifică 656 edificii dintre care 44 în raioanele de est (f.d.180-196).

Totodată, Completul judiciar reține că, conform informației nr. 97 din 01 aprilie 2014 (f.d.21-23, vol.II), prezentate de Mitropolia Basarabiei, se indică lista edificiilor de cult care au statut de monumente ocrotite de stat (conform Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.153-XII din 22 iunie 1993), care se află în posesia Parohiilor din cadrul Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, după cum urmează: Biserica Sf. Teodora de la Sihla din mun.Chișinău, Biserica Sf. Nicolae din Pojăreni, Biserica Sf. Nicolae din Sadova, Biserica Sf. Ierarh Nicolae din Fălești, Biserica Sf. Dumitru, din Ghiliceni, Biserica Sf. Voievozi, din Horești, Biserica Sf. Nicolae din Alexandru Ioan Cuza, Biserica Adormirea Maicii Domnului din Chiselia, Biserica Sf. Mc. Gheorghe din Giurgiulești, Biserica Sf.Treime din Climăuți, Biserica Sf, Arh. Mihail din Burlănești, Biserica Adormirea Maicii Domnului din Gîrbova, Biserica Nașterea Maicii Domnului din Rediul Mare, Biserica Sf.Arh.Mihail și Gavriil din Mihalașa, Biserica Sf. Arh. Mihail din Vadul-Leca, Biserica Nașterea Maicii Domnului din Alexeevca, Biserica Sf.Arh.Mihail din Boghenii Vechi, Biserica

Sf. Nicolae din Cetîreni, Biserica Sf.Arh.Mihail din Cornești, Biserica Sf. Gheorghe din Cornova, Biserica Sf. Dumitru din Costuleni, Biserica Sf. Treime din Coșeni, Biserica Sf.Dumitru din Floarițoaia-Veche, Biserica SF. Nicolae din Năpădeni, Biserica Adormirea Maicii Domnului din Rădenii Vechi, Biserica Nașterea Maicii Domnului din Sinești și Biserica Sf. Dumitru din Stolniceni.

După cum rezultă din suportul probator administrat la caz, contractul de colaborare din 04 ianuarie 2003 a fost încheiat în scopul urgentării executării Hotărîrii Guvernului Republicii Moldova, nr. 740 din 11 iulie 2002 și a modificărilor ei din 25 decembrie 2002, în conformitate cu legislația în vigoare a RM referitoare la protecția și punerea în valoare a monumentelor de istorie și cultură.

Ulterior, prin contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, Ministerul Culturii și Turismului a transmis în folosința Mitropoliei Moldovei, pe un termen de 50 de ani, 21 de mănăstiri – monumente de istorie și cultură de importanță națională ocrotite de stat (f.d. 5-6, vol. I).

În condițiile analizate mai sus, instanța de apel constată cert că, la încheierea contractului de colaborare din 04 ianuarie 2003, cât și la încheierea contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10 septembrie 2008, nu a fost respectată procedura stabilită de pct. 4 din hotărîrea Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002. Or, Ministerul Culturii urma să perfecteze contractele respective în comun cu toate organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat, inclusiv și cu Mitropolia Basarabiei, statutul căreia a fost înregistrat la 30 iulie 2002 (f.d.208, vol.I).

În cauza Mitropolia Basarabiei și Alții c. Moldovei, Curtea a reamintit jurisprudența sa constantă conform căreia, în conformitate cu articolul 9 al Convenției, libertatea de gândire, de conștiință și de religie reprezintă unul din fundamentele unei „societăți democratice”, în sensul prevăzut de Convenție. Ea figurează, în dimensiunile sale religioase, printre elementele cele mai esențiale ale identității credincioșilor și ale concepțiilor lor despre viață, dar ea este în egală măsură un bun prețios pentru atei, agnostici, sceptici sau indiferenți. Este vorba de pluralism – o cucerire scumpă în decursul secolelor - element substanțial într-o astfel de societate.

În speța menționată, Curtea a mai reamintit că, în principiu, dreptul la libertatea de religie, așa precum este definit de Convenție, exclude aprecierea din partea statului a legitimității credințelor religioase sau a modalităților de exprimare a acestora. **Măsurile statului care ar favoriza un conducător sau un organ al unei comunități religioase** divizate, sau care ar viza constrângerea unei

comunități sau a unei părți a acesteia în scopul de a o plasa, contrar voinței sale, sub o conducere unică, ar constitui, în egală măsură, o încălcare a libertății de religie. În societățile democratice, statul nu trebuie să întreprindă măsuri pentru a garanta ca comunitățile religioase să fie plasate sau să rămână sub o conducere unică (ibidem, § 52). În mod similar, atunci când exercitarea dreptului la libertatea de religie sau a unuia dintre aspectele sale este supus, conform dreptului intern, unui sistem de autorizare prealabilă, intervenția unei autorități bisericești recunoscute în procedura de acordare a autorizației nu va fi conformă cu imperativele paragrafului 2 al articolului 9 (a se vedea, *mutatis mutandis*, Pentidis et autres v. Grèce, nr. 23238/94, hotărârea din 9 iunie 1997, Recueil 1997-III, avizul Comisiei).

În plus, unul din mijloacele de a exercita dreptul de manifestare a religiei persoanei, în special pentru comunitățile religioase, în dimensiunea sa colectivă, **îl reprezintă posibilitatea de a asigura protecția juridică** a comunității, a membrilor și **a bunurilor sale**, în așa fel încât articolul 9 să fie citit nu numai prin prisma articolului 11, dar și a articolului 6 (a se vedea, *mutatis mutandis*, hotărârile *Sidiropoulos et autres v. Grèce* din 10 iulie 1998, Recueil 1998-IV, p. 1614, § 40 și *Eglise catholique de La Canée v. Grèce* din 16 decembrie 1997, Recueil 1997-VIII, p. 2857, § 33 și p. 2859, §§ 40-41 și avizul Comisiei, p. 2867, §§ 48-49).

În continuarea celor expuse, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău consideră greșită concluzia instanței de fond cu privire la faptul că, reclamanta-apelantă Mitropolia Basarabiei nu este în drept de a contesta contractele administrative, încheiate între Ministerul Culturii și Mitropolia Moldovei, neavînd calitatea de victimă a actelor administrative. Or, potrivit pct. 4 din hotărîrea Guvernului nr.740 din 11 iunie 2002, „Ministerul Culturii va perfecta, în comun cu organele ierarhic superioare ale cultelor religioase, înregistrate pe teritoriul republicii, actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat (specificate în anexă) în care funcționează părțile componente ale cultelor respective”- la caz Mitropolia Basarabiei deține acest statut, fiind subiect distinct de drept.

În speță, Ministerul Culturii n-a prezentat probe pertinente și concludente în confirmarea respectării procedurii stabilite de pct.4 din Hotărîrea Guvernului nr.740 din 11 iulie 2002, n-a informat Mitropolia Basarabiei despre intenția încheierii contractului de colaborare.

Completul judiciar ține să menționeze că, dreptul de folosință a anumitor bunuri imobile pentru desfășurarea ritualurilor constituie un element important pentru oricare cult religios, deoarece constituie locul unde enoriașii cultului sau părții componente se pot aduna și participa la activitățile cultului religios. Prin

urmare, autoritățile statului trebuie să aibă un comportament similar, egal pentru toate cultele religioase, iar obligația de neutralitate și imparțialitate a acestora este incompatibilă cu faptul încheierii contractului de colaborare din 04.01.2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională din 10.09.2008 doar cu un singur cult religios- Mitropolia Moldovei, fără a fi determinate în prealabil apartenența edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat față de un anumit sau alt cult religios, fiind totodată ingorată faptul că, la 30 iulie 2002, în temeiul Ordinului nr.1651 a Serviciului de Stat pentru Problemele Cultelor de pe lângă Guvernul RM, era înregistrată Mitropolia Basarabiei, Biserica Creștină Autonomă Locală din cadrul Patriarhiei. Astfel, autoritățile statului au recunoscut același statut de Cult religios atât pentru Mitropolia Basarabiei cât și pentru Mitropolia Moldovei, or ambele din ele au același statut conform legislației.

Mai mult ca atât, deși nu a fost aprobată, Ministerul Culturii a semnat tranzacția din 08 noiembrie 2010 (f.d. 39 vol.I), prin care a recunoscut pretențiile Mitropoliei Basarabiei, primul obligându-se: *„să-și retragă consimțământul cu privire la colaborare urmare a obligațiilor asumate în contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură, fără număr din 04.01.2003 încheiat cu Mitropolia Moldovei pe motivul nerespectării obligațiilor asumate prin contractul de colaborare din 04.01.2003 și Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11.06.2002 „ Cu privire la edificiile și locașurile de cult”;* *Va începe procedura de reziliere a contractului de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională fără număr din 10.09.2008 încheiat cu Mitropolia Moldovei;* *Va furniza reclamantului informația solicitată conform demersului din 11.05.2010;* *Va respecta întocmai prevederile Hotărârii de Guvern nr. 740 din 11.06.2002, perfectând actele de folosință gratuită a edificiilor de cult cu statut de monumente ocrotite de stat indicate în Registrul monumentelor ocrotite de Stat declarate monumente de istorie și cultură conform Hotărârii Parlamentului RM nr. 1531-XII din 22.06.1993 în care funcționează părțile componente ale cultelor oficial înregistrate în RM.”.*

Această poziție a Ministerului a mai fost enunțată și în una din referințele depuse pe parcursul examinării cauzei, unde s-a indicat că: *„ Contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură din 04 ianuarie 2003 constituie act juridic încheiat sub condiție, încetarea drepturilor subiective civile și a obligațiilor corelative fiind în dependență de un eveniment viitor - „până la perfectarea documentelor solicitate”.*

În context, indicăm că anume contractul de colaborare contestat a constituit temei al înscrierilor dreptului de gestiune în registrul bunurilor imobile.

Suplimentar, considerăm că multitudinea situațiilor de conflict generate în perioada de valabilitate a contractului confirmă necesitatea unei decizii în favoarea anulării acestuia și negocierea de pe poziții inițiale a unor contracte noi.” (f.d. 155, Vol.IV)

Ministerul opiniază că, în toate situațiile, comunitatea urmează să decidă apartenența la un cult religios, în baza unor proceduri participative și transparente.

Astfel, la caz, se constată ceritudinea faptului a fost încălcat dreptul Mitropoliei Basarabiei stabilit de pct.4 din Hotărârea Guvernului nr.740 din 11 iulie 2002, de a participa la încheierea contractului de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură.

Deasemenea, este de reținut faptul că, anterior perfectării contractelor din 2003 și din 2008, Ministerul Culturii, nu a determinat și stabilit, așa cum prevede pct. 1 al HG 740/11.06.2002, apartenența edificiilor religioase la un cult religios sau altul, în mod concret - dacă aparține biserica „X” Mitropoliei Moldovei sau unui alt cult religios, cum ar fi, în speță, - Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor. Or, după cum rezultă din materialele cauzei, se reține faptul că atât Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor cât și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” își au înregistrate la Agenția de stat relații funciare și cadastru edificii, inclusiv prin acte de dare în folosință (f.d.2-117, Vol.III. și f.d.38-39 Vol.II).

În speță, contrar obligației sale, partea intimată nu a prezentat nici o probă în confirmarea faptului respectării pct.1 al Hotărârii Guvernului nr. 740 din 11 iunie 2002 cu privire la edificiile și locașurile de cult, din care ar rezulta crearea comisiilor de tipul celor prevăzute de Hotărârea nr. 740, pentru determinarea apartenenței edificiilor și locașurilor de cult și evaluarea suprafeței terenurilor aferente ale acestora – fapt ce o data în plus atestă încălcarea procedurii în cadrul încheierii contractului analizat.

În lumina celor expuse, Completul judiciar va declara nul contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecleziastice de istorie și cultură, încheiat la 04.01.2003, între Ministerul Culturii al RM și Înalt Pre Sfinția Sa Vladimir (Cantarean) Mitropolitul Chișinăului și a Întregii Moldove și contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională, încheiat la 10.09.2008 între Ministerul Culturii și Turismului al RM și Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, ca fiind emise contrar procedurii stabilite.

Referitor la cerința de furnizare a materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative contestate:

Potrivit art. 6 din Legea privind accesul la informație nr. 982-XIV din 11.05.2000, *în sensul prezentei legi, informații oficiale sînt considerate toate*

informațiile aflate în posesia și la dispoziția furnizorilor de informații, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate și/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziția lor în condițiile legii de către alți subiecți de drept.

Conform art. 12 alin. (1), (2) lit. a) din Legea privind accesul la informație nr. 982-XIV din 11.05.2000, *(1) Informațiile oficiale vor fi puse la dispoziția solicitanților în baza unei cereri scrise sau verbale.(2) Cererea scrisă va conține: detalii suficiente și concludente pentru identificarea informației solicitate (a unei părți sau unor părți ale acesteia);*

Totodată, art. 19 alin. (2) din Legea privind accesul la informație nr. 982-XIV din 11.05.2000, prevede expres că, *furnizorii de informații nu pot fi obligați să prezinte probe ale inexistenței informațiilor nedocumentate.*

Cu raportare la speța în cauză, Completul judiciar atestă că, pe parcursul examinării cauzei, în partea ce ține de furnizarea materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative menționate, Ministerului Culturii a fost pe poziția că, la moment se prezumă lipsa acestora în cadrul Ministerului, iar, o reconstruire a actelor este dificilă în condițiile în care de la data la care ar fi putut să fie elaborate sunt mai mult de 10 ani. (f.d. 155, Vol.IV)

Totodată, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, reține că Ministerului Culturii, inclusiv de către instanța de apel i s-a acordat în mod repetat termen suficient pentru prezentarea înscrisurilor date sub sancțiunea decăderii din dreptul de a prezenta aceste probe, în acest sens stabilindu-i și un ultim termen. Astfel, la moment se prezumă lipsa lor. Acest fapt este confirmat și prin materialele dosarului și anume: nota informativă prin care explică necesitatea transmiterii edificiilor în folosință pentru restaurare pe cont propriu sub sancțiunea de a elibera orice locaș în orice moment, fără prezentarea altor înscrisuri (f.d.107 vol.I). Cu atât mai mult că indirect prin hotărîrea din 22 decembrie 2009 (f.d.11) Ministerul Culturii a fost obligat să furnizeze informația completă referitor la solicitările de a încheia contracte, noțiunea „completă” cuprinzînd și înscrisurile care au stat la bază, cereri ș.a. Astfel, obligarea prezentării înscrisurilor care din anumite motive sunt lipsă nu s-ar solda cu careva efectul scontat, or, furnizorii de informații nu pot fi obligați să prezinte probe ale inexistenței informațiilor nedocumentate.

În contextual celor enunțate, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău conchide că, pretenția reclamantului cu privire la obligarea furnizării materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative contestate în speță este neîntemeiată și urmează a fi respinsă.

Urmare a analizei și cercetării stării de fapt și de drept expuse, examinând cu maximă diligență materialele prezentate, Colegiul notează că

dosarul nu conține nici un element susceptibil să o facă să ajungă la o altă concluzie în prezenta cauză.

Din considerentele menționate, statuând faptul că, instanța de fond nu a elucidat pe deplin circumstanțele speței deduse judecării, în consecință a admis erori în aprecierea probatoriului administrat și în interpretarea normelor procesual-legale, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău concluzionează despre necesitatea admiterii apelului declarat de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor și casării hotărârii instanței de fond.

În conformitate cu prevederile art.,art. 240 alin (1) lit.c), 244 alin. (1), 245 alin. (1), 251 alin. (2) Cod administrativ, art. 389-390 CPC, Completul specializat în examinarea cauzelor de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău

DECIDE :

Apelul declarant de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor, *se admite*.

Se casează hotărârea Judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 19 decembrie 2014, adoptate în cauza civilă la acțiunea Mitropoliei Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor către Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” privind anularea contractului de colaborare din 04.01.2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură de importanță națională din 10.09.2008 și furnizarea materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative menționate, *și se emite o hotărâre nouă potrivit căreia:*

Cererea de chemare în judecată înaintată de Mitropolia Basarabiei și Exarhatul Plaiurilor către Ministerul Culturii al Republicii Moldova și Biserica Ortodoxă din Moldova „Mitropolia Moldovei” privind anularea contractului de colaborare din 04.01.2003 și a contractului de transmitere în folosință și protecție a mănăstirilor monumentelor de istorie și cultură de importanță națională din 10.09.2008 și furnizarea materialelor de lucru, care au stat la baza semnării contractelor administrative menționate, *se admite parțial*.

Se declară nul contractul de colaborare privind protecția și utilizarea monumentelor ecliziastice de istorie și cultură, încheiat la 04.01.2003, între Ministerul Culturii al RM și Înalț Pre Sfinția Sa Vladimir (Cantarean) Mitropolitul Chișinăului și a Întregii Moldove.

Se declară nul contractul de transmitere în folosință și obligație de protecție a mănăstirilor monumente de istorie și cultură de importanță națională, încheiat la 10.09.2008 între Ministerul Culturii și Turismului al RM și Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove.

În rest cererea de chemare în judecată se respinge ca fiind neîntemeiată.

Decizia cu drept de recurs la Curtea Supremă de Justiție. Cererea de recurs se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la pronunțarea deciziei instanței de apel.

Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei integrale a instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.

Președintele completului, Judecătorul Maria	Guzun
Judecătorii Veronica	Negru
Angela	Bostan